

Acest Manual a fost tradus în cadrul Programului Comun al Consiliului Europei și al Uniunii Europene "Consolidarea capacității avocaților și activiștilor în domeniul drepturilor omului pentru aplicarea pe plan național a Convenției Europene pentru Drepturile Omului și a Cartei Sociale Europene (Revizuite)" și întreaga responsabilitate pentru traducere o poartă traducătorul.

© Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2012
Consiliul Europei / Cureau Europeană a Drepturilor Omului, 2012

Reproducerea informațiilor este permisă, cu excepția uzului comercial, cu menționarea sursei.

Numeroase alte informații despre Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (ADF) sunt disponibile pe internet. Informația poate fi accesată pe website-ul ADF: www.fra.europa.eu

Informația suplimentară cu privire la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) este accesibilă pe website-ul Curții: echr.coe.int. Portalul de căutare HUDOC [HUDOC search portal](http://hudoc.echr.coe.int) oferă acces la hotărârile și deciziile CEDO în limbile engleză și/sau franceză, traduceri în alte limbi, note informative lunare privind jurisprudența curții, declarații de presă și alte informații referitoare la activitatea Curții.

Pozițiile exprimate în acest document nu creează nici o obligație în sarcina CEDO.

Acest document este un supliment, în format electronic al *Manualului de drept european privind nediscriminarea* și nu conține identificatori proprii. Manualul poate fi găsit în diferite limbi pe site-ul FRA [FRA website](http://fra.europa.eu) sau pe site-ul CEDO [ECtHR website](http://echr.coe.int).

Manualul de drept european privind nediscriminarea **Actualizare jurisprudența iulie 2010 decembrie 2011**

Contents - **Cuprins**

Introducere	3
2.2.2. Termen de comparație.....	3
2.2.3. Criteriul protejat.....	4
2.5 Măsuri speciale sau specifice	5
2.6.2. Prezentarea mijlocului general de protecție.....	6
2.6.4.3. Excepții pe criterii de vârstă	6
3.4.2.4. Convenția Europeană și contextul asistenței sociale și al educației	9
3.4.3.1. Convenția Europeană și contextul bunurilor și serviciilor, inclusiv al locuințelor.....	10
3.5.1. Sfera „personală”: viața privată și de familie, adopția, domiciliul și căsătoria	10
4.2. Sexul	11
4.3. Orientarea sexuală	14
4.5. Vârsta	15
4.7. Cetățenia sau originea națională	16
4.8. Religia sau convingerile	17
4.10. Originea socială, nașterea și averea.....	19
4.12. Alt statut	19
5.2. Repartizarea sarcinii probei	20
5.3. Rolul datelor statistice și de altă natură	21
Lista cauzelor	22
Jurisprudența Curții Europene de Justiție	22
Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.....	22

Introducere

Această lucrare reprezintă prima actualizare a jurisprudenței din *Manualul de drept european privind nediscriminarea* și prezintă rezumatele celor mai importante cauze soluționate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) și de Curtea de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) în domeniul nediscriminării, după finalizarea manuscrisului original, în iulie 2010. Lucrarea urmează structura și conținuturile din Manual.

2.2.2. Termen de comparație

***CEDO, cauza Graziani-Weiss c. Austriei* (nr. 31950/06), 18 octombrie 2011**

O instanță districtuală locală deținea lista avocaților și notarilor publici în exercițiu care ar putea fi desemnați tutori legali. Reclamantul, numele cărui se afla pe această listă, a fost numit tutore legal al unei persoane cu handicap mintal, pentru a gestiona veniturile acesteia și pentru a-i reprezenta interesele în fața instanței și în fața altor autorități. Reclamantul s-a plâns că includerea în lista potențialilor tutori legali a avocaților și notarilor, dar nu și a altor categorii de persoane ce au urmat studii juridice, reprezintă o discriminare. CEDO a constatat că principalele activități ale avocaților pledanți le constituie reprezentarea clienților în fața instanțelor și în fața altor autorități, activități pentru care au primit pregătire specială și au susținut un examen corespunzător. Alte persoane care au studiat dreptul, dar care nu activează în calitate de avocați, nu au dreptul să reprezinte părțile în fața instanței, în cazurile în care reprezentarea juridică este obligatorie. Este posibil ca aceste persoane nici să nu activeze în domeniul dreptului. Deși, Curtea a observat că există o distincție importantă între avocații și notarii în exercițiu și celelalte persoane care au studiat dreptul, în sensul numirii unui tutore în cazul în care reprezentarea juridică este necesară, avocații și notarii nu se află într-o situație similară celorlalte persoane instruite juridic.

***CEDO, Valkov și alții c. Bulgariei* (nr.2033/04 și altele), 25 octombrie 2011**

Reclamanții sunt pensionari, ale căror pensii au fost plafonate, în conformitate cu legislația internă. Aceștia au depus o plângere că au fost discriminați în comparație cu pensionarii care au deținut anumite funcții politice de rang înalt - președinte și vice-președinte a țării, președinte a Adunării Naționale, prim-ministru și judecător a Curții Constituționale - a căror pensii nu au fost plafonate. Cu toate acestea, Curtea nu a fost pregătită să se expună asupra importanței și dificultății activităților desfășurate de reclamanți în comparație cu activitatea funcționarilor de rang înalt. Acestea sunt hotărâri politice care, în principiu, sunt rezervate autorităților naționale, care au legitimitate democratică directă și sunt mai bine plasate decât o instanță internațională pentru a evalua necesitățile și condițiile locale. Curtea a concluzionat că nu au fost identificate elemente ale discriminării în ceea ce privește dreptul la proprietate a reclamanților.

***CEDO, Laduna c. Slovaciei* (nr. 31827/02), 13 decembrie 2011**

Reclamantul a depus o plângere împotriva faptului că deținuții din arest preventiv nu aveau aceleași drepturi la vizite, precum deținuții condamnați. Pentru deținuții în arest preventiv durata maximă a vizitelor constituie treizeci de minute pe lună, în comparație cu două ore permise deținuților condamnați. Mai mult decât atât, durata vizitelor și tipul acestora pentru deținuții condamnați depinde de nivelul de securitate a închisorii. În schimb, persoanele aflate în arest preventiv sunt supuse aceluiasi regim, indiferent de cauzele detenției și de condițiile de securitate. Deoarece problema invocată de reclamant se referă la deținuți în general, Curtea a

concluzionat că în calitate de deținut în arest preventiv acesta se afla în condiții similare cu grupul comparat al persoanelor condamnate. Cu toate acestea, nu există o justificare obiectivă și rezonabilă pentru tratamentul diferențiat aplicat grupurilor comparate. Necesitatea asigurării ordinii, securității și protecției proprietății nu poate justifica limitarea dreptului deținuților din arest preventiv, în comparație cu drepturile deținuților condamnați. Această practică a fost condamnată și de Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante. Mai mult decât atât, în cazul în care unele limitări ale drepturilor deținuților la vizite ar putea fi justificate din motive de securitate sau pentru protejarea intereselor anchetei, acestea pot fi realizate aplicând alte măsuri, care nu ar afecta persoanele deținute. Instrumentele internaționale, precum Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și Regulile Europene ale Penitenciarelor din 1987, au subliniat necesitatea de a respecta statutul persoanei deținute, ca a unei persoane prezumate nevinovată. Regulile Europene ale Penitenciarelor din 2006 stipulează că, cu excepția cazurilor în care o autoritate judiciară emite o interdicție pe o anumită perioadă de timp, arestații preventiv trebuie să primească vizite și să poată comunica cu familiile lor și cu alte persoane, în aceleași condiții ca și deținuții condamnați. Prin urmare, Curtea a constatat că restricțiile privind durata vizitelor aplicate reclamantului sunt neproportionale.

**CJUE, [Jürgen Römer împotriva Freie și Hansestadt Hamburg](#)
Cazul C-147/08, 10 iunie 2011 (Marea Cameră)**

Domnul Römer a activat în cadrul administrației orașului Hamburg din 1950 până în 1990, când s-a pensionat din motiv de incapacitate. Din 1969, domnul Römer a locuit împreună cu partenerul său, domnul U. În octombrie 2001, ei au încheiat o uniune consensuală înregistrată și dl. Römer și-a informat fostul său angajator de acest lucru și a solicitat recalcularea cuantumului pensiei sale complementare prin aplicarea unei clase de impozit mai avantajoase corespunzătoare celei aplicate beneficiarilor căsătorii. Administrația orașului Hamburg a refuzat să efectueze recalculul pentru motivul ca dl. Römer nu era „căsătorit”, ci era într-o „uniune consensuală” și numai beneficiarii căsătorii, care nu sunt separați în mod permanent și cei care au dreptul la alocații familiale sau la alte prestații corespunzătoare, au dreptul la acest beneficiu. Instanța de trimitere s-a adresat CJUE să interpreteze dispozițiile de drept ale UE.

CJUE a constatat că Directiva 2000/78/EC a Consiliului cu privire la tratamentul egal al angajaților, se referă la pensiile complementare în sensul Articolului 157 al Tratatului privind Funcționarea Comunității Europene. Directiva se opune unei dispoziții de drept național în care un pensionar care a intrat într-o uniune consensuală înregistrată primește o pensie suplimentară mai mică decât cea acordată pentru pensionari „căsătorii”, care nu sunt separați în mod permanent, în cazul în care au fost îndeplinite două condiții. Prima condiție, în Statele Membre vizate, căsătoria este instituită pentru persoanele de sex diferit, iar uniunea consensuală înregistrată este instituită pentru persoanele de același sex. A doua condiție este că pentru constatarea unei discriminări pe motiv de orientare sexuală, în baza legislației naționale, partenerul de viață trebuia să fie într-o situație legală și de fapt comparabilă cu cea a unei persoane căsătorite, în privința obținerii pensiei.

2.2.3. Criteriul protejat

**CJUE, [Pensionsversicherungsanstalt împotriva Christine Kleist](#)
Cazul C 356/09, 18 noiembrie 2010**

Instanța de trimitere din Austria se referea la interpretarea Articolului 3 alineatul (1) a Directivei 76/207/CEE a Consiliului (modificată de Directiva 2002/73/CE) cu privire la aplicarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați la angajare, pregătire profesională și promovare,

precum și la condiții de muncă. Articolul 3 alineatul (1) interzice orice formă de discriminare directă sau indirectă, pe criterii de sex, atât în sectorul public, cât și în cel privat în ceea ce privește condițiile de angajare și de muncă, inclusiv condițiile de remunerare și de concediere. Instanța națională a adresat întrebarea dacă Articolul 3 alineatul (1) exclude normele naționale care permit angajatorului public să concedieze angajații care au dobândit dreptul la pensie pentru limită de vârstă, în condițiile în care bărbații și femeile au dreptul la o astfel de pensie la vârste diferite. Conform legislației austriece, vârsta de pensionare pentru femei este de 60 de ani, iar pentru bărbați de 65.

CJUE s-a referit la cauza Marshall (C-152/84) pentru a demonstra că concedierea unei femei doar pentru motivul că a atins sau a depășit vârsta de pensionare, care este diferită pentru bărbați și pentru femei, constituie o discriminare pe criterii de sex. În cauza dată, vârstă care iese de sub protecția de concediere este legată de sexul angajatului. CJUE a constatat că acesta este un tratament bazat pe criteriu de sex. Discriminarea directă are loc în situația în care o persoană este tratată mai puțin favorabil, pe criterii de sex, decât este, a fost sau ar fi tratată altă persoană într-o situație comparabilă. Pentru a determina dacă femeile cu vârsta cuprinsă între 60 - 65 de ani sunt într-o situație comparabilă cu bărbații de aceeași vârstă, CJUE a examinat normele naționale stabilind situația de tratament diferențiat. În acest caz, normele naționale au avut scopul de a stabili situațiile în care un angajat poate fi concediat. CJUE a constatat că femeile și bărbații de aceeași vârstă se aflau în situații comparabile, deoarece situațiile de concediere pentru ambele grupuri erau similare. CJUE a susținut că normele naționale constituie o discriminare directă pe criterii de sex.

2.5 Măsuri speciale sau specifice

CJUE, *Pedro Manuel Roca Álvarez împotriva Sesa Start España ETT SA* *Cazul C-104/09, 30 septembrie 2010*

Instanțele spaniole au cerut Curții să precizeze dacă anumite drepturi la concediu plătit în conformitate cu legislația spaniolă au fost permise în temeiul normelor UE privind egalitatea de tratament pe criterii de sexe. Legislația spaniolă prevede pentru mamele și tații care lucrează în calitate de salariați un drept de a absenta de la lucru pentru o oră în scopul alăptării copilului. CJUE a fost rugată să se pronunțe asupra faptului dacă situația în care un tată salariat nu se bucură de acest drept, deoarece mama copilului desfășoară o activitate independentă, este o încălcare a prevederilor Directivei 76/207/CEE a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la încadrarea în muncă, la formarea și la promovarea profesională, precum și condițiile de muncă.

CJUE a constatat că concediul plătit afectează condițiile de muncă, iar Directiva 76/207/CEE a Consiliului stipulează că nu trebuie să existe discriminare pe criterii de sex la locul de muncă. Curtea a comentat că dreptul tatălui la concediu depindea de statutul de angajare a mamei. Mai mult decât atât, aceasta a considerat că măsura nu a eliminat sau redus inegalitățile existente, deoarece ar putea duce la situația în care o mamă care desfășoară activități independente ar avea o povară suplimentară, deoarece tatăl nu-și poate lua concediu pentru a avea grijă de copilul lor. Curtea a concluzionat că directiva prevalează asupra legislației naționale.

2.6.2. Prezentarea mijlocului general de protecție

CJUE, *Marc Michel Josemans împotriva Burgemeester van Maastricht* Cazul C-137/09, 16 decembrie 2010

Interpelarea instanței din Olanda a cerut interpretarea faptului dacă reglementările naționale cu privire la accesul rezidenților ne-olandezi în coffee-shopuri cad total sau parțial sub incidența Tratatelor. Instanța se referea la libera circulație a bunurilor și serviciilor, precum și interzicerea discriminării. În ceea ce privește libera circulație a bunurilor și serviciilor, instanța de trimitere a solicitat interpretarea dacă interdicția de a permite accesul nerezidenților în cafenele reprezintă un mijloc adecvat și proporțional pentru a reduce turismul drogurilor și tulburările ordinii publice. De asemenea, instanța a solicitat interpretarea dacă interzicerea discriminării împotriva cetățenilor pe criteriu de naționalitate poate fi aplicat. Dacă da, instanța a întrebat dacă diferențierea indirectă între rezidenți și nerezidenți este justificată, iar interdicția dată a fost adecvată și proporțională cu motivele deja menționate.

CJUE a apreciat că interdicția drogurilor în UE înseamnă că un proprietar de cafea nu poate să se bazeze pe principiile libertății de circulație sau de nediscriminare în ceea ce privește comercializarea de cannabis. Cu toate acestea, libertatea de a presta servicii se aplică în ceea ce privește produsele alimentare și băuturile nealcoolice care, de asemenea, sunt comercializate în coffee-shopuri, iar proprietarii acestora se pot baza, în acest context, pe Articolul 56 din TFUE (Articolul 49 din Tratatul privind Instituirea Comunității Europene (TCE)). Libera circulație a mărfurilor nu este relevantă, deoarece produsele alimentare și băuturile nu au fost scoase în afara țării. CJUE a analizat Articolul 56 a TFUE și a ajuns la concluzia că reglementările naționale care permit accesul în cafenele exclusiv rezidenților, constituie un element de discriminare indirectă, deoarece majoritatea nerezidenților sunt cetățeni străini. Curtea a constatat, însă, că astfel de reglementări au fost justificate, în circumstanțele date. Combaterea turismului drogurilor și a tulburărilor ordinii publice cauzate de consumul acestora reprezintă o măsură de combatere a drogurilor și, în consecință are un scop legitim. CJUE a constatat că măsurile aplicate au fost adecvate și proporționale. Acestea nu interzic accesul nerezidenților în cafenelele care nu vând cannabis. Mai mult decât atât, alte măsuri de limitare a turismului drogurilor s-au dovedit a fi ineficiente. CJUE a recunoscut că nu este practic să institui un sistem în care nerezidenții ar putea intra în coffee-shopuri fără să cumpere cannabis.

2.6.4.3. Excepții pe criterii de vârstă

CJUE, *Gisela Rosenblatt împotriva Oellerking Gebäudereinigungs GmbH* Cazul C-45/09, 12 octombrie 2010 (Marea Cameră)

Această cerere din partea instanței germane a cerut clarificarea legislației UE privind discriminarea în baza limitei de vârstă în raport cu vârsta obligatorie de pensionare. Dna Rosenblatt a activat în întreprinderea ce oferă servicii de curățenie a cazărilor (pârâta). În mai 2008, întreprinderea a trimis doamnei Rosenblatt o scrisoare de încheiere a raportului de muncă cu efect de la sfârșitul lunii calendaristice, în temeiul faptului atingerii de către ea a vârstei de 65 de ani, vârsta normală de pensionare potrivit regimului legal. Dna Rosenblatt s-a opus încetării raportului de muncă și a introdus o acțiune în fața instanței. Convenția colectivă privind personalul din sectorul serviciilor de curățenie industrială, care prevedea rezilierea contractelor la atingerea vârstei normale de pensionare potrivit regimului legal, de aplicare generală, a fost adoptat de către ministrul federal al muncii în 2004. Instanțele germane au solicitat interpretarea legislației pentru a răspunde la întrebarea dacă legea care permite convențiilor colective să stabilească limita de vârstă corespunde prevederilor Directivei 2000/78/EC a Consiliului. Directiva stabilește diverse forme de discriminare la locul de muncă,

inclusiv discriminarea pe criteriu de vârstă, iar Articolul 6 prevede excepțiile la această prevedere.

CJUE a susținut că, în conformitate cu Articolul 6 din Directivă, partenerii sociali puteau să stabilească, printr-o convenție colectivă, o limită de vârstă normală de pensionare conform legislației naționale. Cu condiția că, în ceea ce privește politica ocupării forței de muncă, o astfel de prevedere a urmărit un scop legitim care ar putea fi justificat obiectiv și rezonabil. Mai mult decât atât, abordarea folosită pentru atingerea scopului legitim, ar trebui să fie adecvată și necesară. În cazul în care legislația națională a fost pusă în aplicare prin intermediul unei convenții colective, convenția în sine a trebuit să urmărească un scop legitim într-un mod adecvat și necesar. Mai mult decât atât, CJUE a considerat că un stat membru ar putea elabora o convenție colectivă de aplicare generală, cum ar fi cea din sectorul serviciilor de curățenie industrială din Germania. Însă nu și în cazul în care acest contract colectiv ar lipsi persoanele vizate de protecția privind discriminarea pe criterii de vârstă.

**CJUE, *Vasil Ivanov Georgiev împotriva Tehnicheski universitet - Sofia, filiala din Plovdiv*
*Cauze conexate C-250/09 și C-268/09, 18 noiembrie 2010***

Această interpelare din partea instanței din Bulgaria se referea la problema pensionării obligatorii. Legislația din Bulgaria permite unui angajator să rezilieze contractul de muncă al unui profesor universitar care a împlinit vârsta de 65 de ani și prevede că, după împlinirea acestei vârste, raportul de muncă poate fi prelungit doar sub forma unui contract pe durată determinată de un an, în limita totală a trei ani. CJUE a fost solicitată să se expună dacă aceste norme contravin prevederilor Directivei 2000/78/EC a Consiliului. Conform directivei, discriminarea directă are loc când o persoană este tratată mai puțin favorabil în comparație cu altele, de exemplu, pe criterii de vârstă. Un tratament diferențiat pe motive de vârstă nu constituie o discriminare interzisă decât atunci când este justificat în mod obiectiv și rezonabil de un obiectiv legitim. Un astfel de obiectiv ar putea constitui o politică legitimă a ocupării forței de muncă, a pieței muncii și a formării profesionale. Guvernul Bulgariei, susținut de guvernele Slovaciei și Germaniei, precum și de Comisie, a susținut că legislația națională în acest aspect le oferă generațiilor tinere posibilitatea de a accede la posturi profesionale, astfel contribuind la sporirea calității învățământului și cercetării.

CJUE a susținut că Directiva 2000/78/CE a Consiliului a permis legislația națională care impune profesorilor universitari să continue să lucreze doar după împlinirea vârstei de 65 de ani, doar sub forma unui contract pe durată determinată de un an, în limita totală a trei ani până la împlinirea vârstei de 68 de ani. Curtea a subliniat, însă, că o astfel de reglementare trebuie să urmărească un obiectiv legitim cu privire la piața muncii sau politica ocupării forței de muncă, și trebuie să fie realizabil prin mijloace adecvate și necesare. Prin scop legitim poate fi înțeles obiectivul de a oferi un învățământ de calitate și un număr mai mare de posturi pentru profesorii din diferite generații. CJUE a constatat că litigiul din cauza dată constituie o dispută dintre o instituție publică și o persoană, iar instanța națională nu poate aplica legislația națională care contravine prevederilor directivei.

**CJUE, *Gerhard Fuchs și Köhler Petru împotriva Land Hessen*
*Cauze conexate C-159/10 și C-160/10, 21 iulie 2011***

Conform legislației Germane, funcționarii de stat trebuie să se pensioneze la atingerea unei anumite vârste, conform prevederilor statelor federale (*Länder*). În acest caz, unul dintre landuri a stabilit o vârstă obligatorie de pensionare de 65 de ani, cu prevederea că, în interesul serviciului public, funcționarii publici ar putea continua să lucreze până la o vârstă maximă de

68 de ani. Instanțele germane au adresat întrebarea dacă această normă este exclusă prin Articolul 6 alineatul (1) din Directiva 2000/78/CE a Consiliului.

CJUE a considerat că obiectivul Guvernului de a stabili o „structură de vârstă echilibrată”, pentru a încuraja recrutarea și promovarea tinerilor și pentru a îmbunătăți gestionarea personalului, reprezintă un obiectiv politic legitim. Curtea a mai afirmat că măsura de pensionare la vârsta de 65 de ani „este rezonabilă”, în funcție de scopul urmărit, și că Directiva nu se opune măsurilor care permit realizarea acestui obiectiv prin mijloace adecvate și necesare. La întrebarea privind informațiile pe care Statul Membru trebuie să le prezinte pentru a demonstra că aceste criterii au fost îndeplinite, CJUE a afirmat că doar instanțele naționale au competența de a aprecia dacă măsura a fost adecvată și necesară, în baza documentelor justificative și în cadrul propriilor sale proceduri judiciare.

CJUE, Reinhard Prigge și alții împotriva Deutsche Lufthansa AG
Cazul C-447/09, 13 septembrie 2011 (Marea Cameră)

Reinhard Prigge, Michael Fromm și Volker Lambach au activat în decurs de mai mulți ani, în calitate de piloți, iar apoi comandanți în cadrul Deutsche Lufthansa. La atingerea limitei de vârstă de 60 de ani contractele lor de muncă au fost reziliate automat, în conformitate cu convenția colectivă. Considerându-se victime ale discriminării pe motiv de vârstă, care este interzisă de Directiva privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă (Directiva 2000/78/CE a Consiliului), ei au înaintat o acțiune în fața instanțelor germane pentru a obține o declarație că raporturile lor de muncă cu Deutsche Lufthansa nu au fost întrerupte la atingerea vârstei de 60 de ani și pentru a obține un ordin referitor la continuarea raporturilor de muncă. Curtea Federală Germană pentru Litigii de Muncă (Bundesarbeitsgericht) a solicitat CJUE să stabilească dacă o convenție colectivă care impune încetarea raportului de muncă al piloților unei companii aeriene la vârsta de 60 de ani, în scopul garantării securității aeriene, încalcă legislația UE.

CJUE a reamintit, în primul rând, că convențiile colective încheiate cu partenerii sociali trebuie să respecte principiul de nediscriminare pe motive de vârstă, care a fost recunoscut ca un principiu general al legislației UE și a căpătat expresie specifică prin directiva în domeniul ocupării forței de muncă și angajării. Limitarea posibilității de activare în calitate de pilot la împlinirea vârstei de 60 de ani a urmărit obiectivul de a garanta siguranța pasagerilor, a persoanelor din zonele de supra cărora zboară aeronava, precum și siguranța și sănătatea piloților; acest lucru poate justifica o diferență în tratament și includerea unei limite de vârstă într-o convenție colectivă. Cu toate acestea, CJUE a remarcat că legislația internațională și cea germană consideră că nu este necesar să se interzică piloților să-și exercite profesia după vârsta de 60 de ani, dar care este de ajuns doar să limiteze aceste activități. Prin urmare, Curtea a considerat că interdicția de pilotare, după această vârstă, prevăzută în convenția colectivă, nu era o măsură necesară pentru protecția sănătății publice și a securității. Curtea, de asemenea, a declarat că posedarea unor capacități fizice deosebite poate fi considerată o cerință profesională esențială și determinantă pentru a activa în calitate de pilot de avion și că deținerea unor astfel de capacități este legată de vârstă. Așa cum această cerință are ca scop garantarea siguranței traficului aerian, acesta a urmărit un obiectiv legitim care poate justifica o diferență de tratament pe motive de vârstă. Cu toate acestea, o astfel de diferență de tratament poate fi justificată doar în situații foarte limitate. În această privință, CJUE a menționat că autoritățile internaționale și germane consideră că, până la vârsta de 65 de ani, piloții au capacități fizice pentru exercitarea profesiei, chiar dacă, între vârsta de 60 și 65 de ani, ei pot activa doar în calitate de membru al unui echipaj în care ceilalți piloții sunt mai tineri de 60 de ani. Pe de altă parte, partenerii sociali ai companiei Lufthansa au stabilit limita de vârstă la 60 de ani, limită la care se consideră că piloții nu mai posedă capacitățile fizice de exercitare a profesiei. În aceste circumstanțe, CJUE a afirmat că limita de vârstă de 60 de ani, impusă de

partenerii sociali, pentru a activa în calitate de pilot, a constituit o cerință disproporționată în comparație cu legislația internațională și germană, care stabilesc limita de vârstă la 65 de ani.

3.4.2.4. Convenția Europeană și contextul asistenței sociale și al educației

***CEDO, [Pomaryovi c. Bulgariei](#)
(nr. 5335/05), 21 iunie 2011***

În conformitate cu legislația națională, numai cetățenii bulgari și unele categorii de cetățeni străini au dreptul la învățământ primar și secundar gratuit. Reclamanții au fost doi elevi de naționalitate rusă, care la acel moment nu aveau permise de ședere permanentă și locuiau împreună cu mama lor în Bulgaria. În plângerea înaintată la CEDO, reclamanții s-au plâns de discriminare, deoarece au fost obligați să plătească o taxă pentru școlarizare în Bulgaria, spre deosebire de cetățenii bulgari și cei străini cu permise de ședere permanentă. CEDO a acceptat că un stat ar putea avea motive legitime pentru limitarea utilizării serviciilor publice pentru imigranții ilegali și cei aflați pe termen scurt, care, de regulă, nu contribuie la finanțarea acestor servicii. Recunoscând, în același timp, că domeniul educației implică un sistem complex de organizare și este un domeniu costisitor și că Statul trebuie să găsească un echilibru între nevoile educaționale ale celor aflați sub jurisdicția sa și de capacitatea sa limitată de a le găzdui, spre deosebire de alte servicii publice, Curtea a declarat că educația este un drept care sa bucură de protecția directă în conformitate cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO). Acest domeniu nu este doar un anumit tip de serviciu public, de care beneficiază în mod direct doar cei care îl folosesc dar, de asemenea, are funcții sociale largi și indispensabile pentru promovarea drepturilor omului. Reclamanții nu au fost în poziția persoanelor care sosesc în țară în mod ilegal și care apoi pretind utilizarea serviciilor publice, inclusiv școlarizarea gratuită. Chiar și fără permise de ședere permanentă, autoritățile nu au avut nici o obiecție de fond față de persoanele rămase în Bulgaria sau nici nu au avut o intenție serioasă de a le deporta. Astfel, orice considerente legate de necesitatea de a opri sau inversa fluxul imigrației ilegale în mod evident nu se aplică în cazul reclamanților. Cu toate acestea, autoritățile bulgare nu au luat nici unul dintre acești factori în considerare și nici legislația nu oferă posibilitatea de a solicita o scutire de la plata taxelor școlare. Prin urmare, în circumstanțele specifice cazului, cerința de a plăti taxe pentru învățământul secundar impusă reclamanților pe motiv de naționalitate și statut de imigrant nu a fost justificată.

***CEDO, [Stummer contra Austriei \[GC\]](#)
(nr. 37452/02), 07 iulie 2011***

Reclamantul, care a lucrat perioade îndelungate de timp pe parcursul ispășirii pedepsei privative de libertate de douăzeci și opt de ani în total, în conformitate cu legislația Austriei nu are dreptul la pensie pe motiv de limită de vârstă. Din 1994 el a fost inclus în schema asigurării împotriva șomajului în ceea ce privește perioadele lucrate în închisoare, și, după eliberarea sa, el a primit ajutor de șomaj și ajutor de urgență. Curtea a reamintit că, în domeniul pensiilor, Statele se bucură de o marjă de apreciere mai largă și problema a trebuit să fie văzută ca o caracteristică a sistemului general de muncă în închisori și a securității sociale a deținuților. Nu există un consens asupra securității sociale a deținuților în legislația europeană. Dacă majoritatea absolută a Statelor Membre ale Consiliului Europei asigură deținuților anumite elemente de securitate socială, doar o mică parte a acestora îi include în sistemele de pensii pentru limită de vârstă. Unele State, precum Austria, le oferă această posibilitate prin achitarea unor contribuții voluntare. Mai mult decât atât, legislația austriacă reflectă tendința de a include deținuții care au lucrat în cadrul sistemelor naționale de securitate socială, acordându-le asistență în caz de probleme de sănătate și de accident și, din 1994, deținuții angajați în câmpul muncii sunt incluși în schema de asigurare împotriva șomajului. Este important că reclamantul, deși nu avea dreptul la o pensie pentru limita de vârstă, a beneficiat, totuși de asigurare socială.

După eliberarea din închisoare, el a primit ajutor de șomaj și, ulterior, ajutor de urgență, precum și o indemnizație pentru locuință în valoare totală de aproximativ 720 de euro, ceea ce corespunde nivelului pensiei minime în Austria. În concluzie, în contextul schimbării standardelor, un Stat Contractant nu poate fi criticat pentru că a dat prioritate schemei de asigurare pe care a considerat-o cea mai relevantă pentru reintegrarea deținuților după eliberare din închisoare. În timp ce Austria a fost nevoită să țină sub control această problemă, CEDO a constatat că situația că deținuții angajați nu fac parte din sistemul de pensionare pentru limită de vârstă nu a depășit marja de apreciere mai largă, acordată în această chestiune.

3.4.3.1. Convenția Europeană și contextul bunurilor și serviciilor, inclusiv al locuințelor

***CEDO, Bah c. Regatului Unit
(nr. 56328/07), 27 septembrie 2011***

Reclamanta, cetățean al Sierra Leone, a primit permisiunea pentru a rămâne în Regatul Unit pentru un termen nedeterminat. Feciorul său minor a primit acordul să se alăture ei cu condiția că nu va solicita fonduri publice. La scurt timp după sosirea băiatului, proprietarul casei în care locuia reclamanta a informat-o că fiul ei nu putea sta în cameră pe care ea o închiria. Atunci, reclamanta s-a adresat autorităților locale să o ajute în găsirea unui loc de trai. Autoritatea locală a fost de acord să o ajute, însă, pentru că fiul ei era supus controlului imigrației, a refuzat să-i acorde prioritate în examinarea cauzei, deși aceasta avea statutul unei persoane fără adăpost din motive involuntare, cu un copil minor, statut care i-ar fi acordat prioritate. CEDO a constatat că tratamentul diferențiat al reclamantei a rezultat din statutul de imigrant al fiului ei, și nu din originea națională a acestuia. Având în vedere elementul de alegere implicat în statutul de imigrare, justificarea tratamentului diferențiat în baza motivului invocat nu a fost la fel de important ca și în cazul unei distincții în funcție de caracteristicile personale inerente sau proprii, cum ar fi sexul sau rasa. De asemenea, din moment ce obiectul cauzei - asigurarea de locuințe pentru cei care au nevoie - a fost de natură predominant socio-economică, marja de apreciere acordată Guvernului a fost relativ largă. Nu au fost identificate elemente de arbitrar în refuzul de a acorda prioritate reclamantei. Prin aducerea fiului ei în Regatul Unit, în deplină cunoștință a statutului pe care acesta îl primea intrând în țară, reclamanta a fost de acord să nu recurgă la fondurile publice pentru a-l întreține. Deci, tratamentul diferențiat este justificat pentru persoanele care s-au bazat, pentru obținerea statutului de prioritate, pe o persoană aflată ilegal în Regatul Unit sau pe condiția de a nu recurge la fonduri publice, și acele persoane care nu au recurs la statutul de prioritate. Legislația a urmărit un obiectiv legitim, și anume distribuirea unor resurse mici în mod echitabil între diferitele categorii de solicitanți. Fără a subestima îngrijorarea pe care a trăit-o reclamanta la amenințarea cu pierderea locuinței, CEDO a observat că aceasta, de fapt, nu a rămas fără adăpost și că existau și alte modalități legale care ar fi impus autorității locale să o ajute pe ea și pe fiul ei, în cazul în care amenințarea cu pierderea locuinței ar fi fost una reală. În acest caz, reclamanta a fost tratată în același mod ca și în cazul în care ea ar fi avut nevoie de prioritate: autoritatea locală a ajutat-o să-și găsească o locuință în sectorul privat într-un alt sector al orașului în termen de șaptesprezece luni. Tratamentul diferențiat aplicat reclamantei a fost justificat în mod obiectiv și rezonabil.

3.5.1. Sfera „personală”: viața privată și de familie, adopția, domiciliul și căsătoria

***CEDO, Serife Yiğit c. Turciei [GC]
(nr. 3976/05), 02 noiembrie 2010***

Reclamanta a încheiat o căsătorie religioasă în 1976. Soțul ei a decedat în anul 2002. În 2003, reclamanta a înaintat o acțiune în instanță, în numele ei și în numele fiicei sale, pentru

recunoașterea căsătoriei și pentru includerea fiicei sale în registrul de stare civilă ca copilul soțului ei. Instanța locală a admis a doua solicitare, însă a respins-o pe cea privind recunoașterea căsătoriei. De asemenea, reclamanta a solicitat fondului de pensii să transfere pe numele ei și a fiicei acesteia pensia soțului decedat, precum și indemnizația de asigurare medicală. Indemnizațiile au fost alocate fiicei, dar nu și reclamantei, pe motiv că căsătoria nu este recunoscută din punct de vedere legal. CEDO a constatat că, în conformitate cu legislația națională și jurisprudența, numai persoanele căsătorite, în conformitate cu prevederile Codului Civil, pot moșteni drepturile de asigurare socială ale soților decedați. Cu toate acestea, reclamanta nu ar putea contesta pretențiile la obținerea beneficiilor de asigurare socială, în baza dreptului partenerului ei la acestea, deoarece normele de stabilire a condițiilor de fond și de formă care reglementează căsătoria civilă sunt clare și accesibile, iar modalitățile de încheiere a unei astfel de căsătorii sunt simple și nu reprezintă o povară excesivă asupra persoanelor vizate. Mai mult decât atât, reclamanta a avut o perioadă destul de lungă de timp – douăzeci și șase de ani – pentru a încheia o căsătorie civilă. Prin urmare, nu există nici o justificare pentru afirmația reclamantei că eforturile pe care le-ar fi întreprins pentru reglementarea situației sale au fost îngreunate de natura anevoioasă sau lungă a procedurilor administrative. În plus, faptul că reclamanta și partenerul ei au optat pentru căsătoria religioasă și nu au încheiat o căsătorie civilă nu a atras sancțiuni administrative sau penale, care ar fi putut să o împiedice să ducă o viață de familie normală. Articolul 8 din Convenție nu ar putea fi interpretat ca impunând o obligație Statului de a recunoaște căsătoria religioasă, nici nu cere Statului să stabilească un regim special pentru o anumită categorie de cupluri necăsătorite. Prin urmare, faptul că reclamanta nu avea statutul de moștenitor, în conformitate cu legea, nu înseamnă că a existat o încălcare a drepturilor sale în conformitate cu Articolul 8.

4.2. Sexul

CEDO, Andrle c. Republica Cehă
(nr. 6268/08), 17 februarie 2011

Reclamantul, tată a doi copii, s-a plâns că spre deosebire de femei, nu există o reducere a vârstei de pensionare pentru bărbații care au crescut copii. CEDO a acceptat că măsura în cauză a urmărit scopul legitim de compensare a inegalităților de fapt și a dificultăților care rezultă din circumstanțele istorice specifice ale fostei Cehoslovacii, unde femeile au fost responsabile pentru creșterea copiilor și de conducerea gospodăriei, fiind în același timp sub presiune să lucreze cu normă întreagă. În astfel de circumstanțe, autoritățile naționale sunt mai bine plasate pentru a determina momentul în care tratamentul diferențiat față de bărbați a început să depășească necesitatea de a corecta poziția dezavantajată a femeilor prin acțiuni afirmative. În 2010, guvernul ceh a făcut deja primul pas concret spre egalizarea vârstei de pensionare prin modificări legislative care au eliminat dreptul la o vârstă de pensionare mai mică pentru femeile cu un copil și au îndreptat reformă către o creștere generală a vârstei de pensionare, indiferent de numărul de copii crescuți. Având în vedere natura treptată a schimbărilor demografice și a schimbării percepției asupra rolului sexelor, și a dificultăților de plasare a reformei sistemului de pensii într-un context mai larg, Statul nu ar putea fi criticat pentru modificarea treptată a sistemului de pensii, în locul schimbării totale într-un timp scurt. În circumstanțele specifice ale cazului, abordarea autorităților naționale va continua să fie justificată în mod rezonabil și obiectiv până în momentul în care schimbările sociale și economice vor elimina necesitatea unui tratament special pentru femei. Durata și amploarea măsurilor luate pentru a remedia inegalitatea în cauză nu au fost în mod evident nerezonabile și astfel nu au depășit marja largă de apreciere de care beneficiază Statele în acest domeniu.

CJUE, *Rijksdienst voor Pensioenen împotriva Elisabeth Brouwer*
Cazul C-577/08, 29 iulie 2010

Dna Brouwer, de naționalitate belgiană, a lucrat în perioada 1960—1998 în Țările de Jos. La retragerea din activitate, ea avea dreptul la o pensie de la statul belgian până la vârsta de 65 de ani, moment în care responsabilitatea a trecut la statul olandez. Statul belgian i-a oferit o pensie. Așa cum dna a lucrat într-un alt Stat Membru al UE, cu toate acestea, pensia i-a fost calculată în funcție de salariile nominale și unice care au fost stabilite în fiecare an de către Stat. Înainte de 1995, cuantumul acestor salarii era diferit pentru bărbați și femei. Doamna Brouwer a contestat cuantumul pensiei care i-a fost acordat, invocând discriminare. Statul belgian a susținut că nu a existat nici o discriminare deoarece diferențele au fost justificate de motive obiective - salariile reale nu erau aceleași, de unde apar diferențele de cuantum al pensiei. Directiva 79/7/CEE a Consiliului, privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale, trebuia să fie pusă în aplicare de către Statele Membre ale UE până la 23 decembrie 1984.

În momentul înaintării plângerii la CJUE, Statul belgian deja recunoscuse tratamentul inegal și întreprinsese măsuri pentru a remedia situația. Cu toate acestea, CJUE a constatat că directiva se opune legislației naționale, precum cea în cauză, după termenul limită pentru punerea în aplicare a directivei. Înainte de termenul de aplicare a directivei, legislația în cauză nu intra în sfera de aplicare a prevederilor tratatului care reglementează egalitatea de remunerare, Articolul 157 din TFUE (Articolul 141 din TCE). CJUE, de asemenea, a respins argumentul Statului Belgian de limitare a efectelor hotărârii în timp (precum în cauza Barber, C-262/88), dar numai cu privire la dobânda datorată pentru restanțe. Curtea a invocat că implicațiile financiare nu pot justifica, prin ele însele, limitarea în timp a efectelor hotărârii. Mai mult decât atât, limitarea efectelor unei hotărâri numai în temeiul acestui tip de considerații ar determina existența unei incertitudini obiective și importante privind înțelesul normelor comunitare. CJUE a susținut că în această situație nu a fost cazul și că autoritățile belgiene nu aveau dreptul să considere că diferențele în remunerare rezultă din existența unor factori obiectivi, iar nu dintr-o simplă discriminare salarială. În plus, faptul că Comisia nu a introdus nici o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor împotriva Regatului Belgiei nu poate fi interpretat drept o aprobare tacită a Comisiei față de discriminarea salarială.

CJUE, *Dita Danosa împotriva LKB Līzings SIA*
Cazul C-232/09, 11 noiembrie 2010

Interpelarea instanței din Letonia se referă la interpretarea prevederilor Directivei 92/85/CEE a Consiliului cu privire la sănătatea și siguranța lucrătoarelor gravide. Prevederile Directivei impun Statelor Membre să ia măsuri pentru a interzice concedierea acestora în perioada de la începutul sarcinii până la terminarea concediului de maternitate. Instanța de trimitere a solicitat CJUE să analizeze dacă această interdicție poate fi aplicată la situația în care persoana în cauză este membru al consiliului de administrație al unei companii publice, și dacă acea persoană poate fi considerată ca lucrător în sensul Directivei. În acest sens, a fost necesar de determinat rolul membrilor ai unui consiliu de administrație și nivelul de autonomie a acestora, având în vedere că societatea în cauză a fost, de asemenea, supravegheată de către o adunare a acționarilor și un consiliu de administrație. De asemenea, este necesar să se ia în considerare Directiva 76/207/CEE a Consiliului cu privire la aplicarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați la angajare, pregătire profesională și promovare, precum și la condiții de muncă.

CJUE a considerat că un membru al consiliului de administrație al unei companii trebuie să fie considerat ca având calitatea de lucrător în cazul în care: el sau ea a activat în companie și a fost o parte integrantă a acesteia; dacă își exercită activitatea, pentru o anumită perioadă, sub

îndrumarea sau controlul unui alt organ al acestei societăți; și dacă, în schimbul acestei activități, primește o remunerație. Directiva 92/85/CEE a Consiliului trebuie să fie interpretată în sensul că se opune unei reglementări naționale care a permis revocarea unui membru al consiliului de administrație fără restricții atunci când persoana interesată are calitatea de „lucrătoare gravidă”. În plus, CJUE a decis că, chiar presupunând că respectivul membru al consiliului de administrație nu are calitatea de „lucrătoare gravidă” în sensul Directivei 92/85/EEC a Consiliului, revocarea din funcție a unui membru al consiliului de administrație din cauza sarcinii sau dintr-o cauză întemeiată în mod esențial pe această stare nu poate viza decât femeile și reprezintă, prin urmare, o discriminare directă pe criterii de sex, contrară prevederilor Directivei 76/207/CEE a Consiliului.

CJUE, *Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL și alții împotriva Conseil des ministres*
Cazul C-236/09 din 1 martie 2011 (Marea Cameră)

Legislația belgiană permite asiguratorilor să calculeze primele și prestațiile în funcție de sex. Această prevedere se bazează pe Articolul 5 alineatul (2) a Directivei 2004/113/CE a Consiliului. Reclamanții au susținut că legislația belgiană care aplică această derogare este contrară principiului egalității de tratament între femei și bărbați. Curtea Constituțională a Belgiei a adresat o întrebare CJUE dacă Articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2004/113/CE a Consiliului era compatibilă cu Articolul 6 alineatul (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană și, în special, cu principiul egalității și nediscriminării garantat prin această prevedere.

CJUE, mai întâi, s-a referit la prevederile din legislația UE care instituie principiul egalității de tratament între femei și bărbați. Curtea a reamintit că la momentul adoptării directivei utilizarea factorilor legați de sex era o practică răspândită în domeniul serviciilor de asigurare, astfel a fost necesară stabilirea unei perioade de tranziție. În timp ce articolul 5 alineatul (1) din directivă prevedea ca diferențele în materie de prime și prestații rezultate din utilizarea sexului ca factor la calcularea acestora trebuiau să fie eliminate până la 21 decembrie 2007, articolul 5 alineatul (2) a permis unor state membre ale UE să permită diferențe proporționale de prime și prestații pe termen nelimitat, în cazul în care utilizarea sexului a fost un factor determinant în evaluarea riscurilor pe baza datelor actuariale și statistice pertinente și precise. Cinci ani după transpunerea directivei în legislația națională - adică, la 21 decembrie 2012 - Statele Membre ale UE au fost obligate să reexamineze justificarea acestor derogări, luând în considerare cele mai recente date actuariale și statistice și un raport care va fi prezentat de Comisie după trei ani de la data transunerii directivei.

Consiliul a exprimat îndoieli cu privire la aspectul dacă situațiile asiguraților de sex feminin și de sex masculin, pot fi considerate comparabile, având în vedere că nivelurile de risc asigurat (care se bazează pe statistici), pot fi diferite pentru femei și pentru bărbați. CJUE a respins acest argument, afirmând că Directiva se bazează pe premisa că, în scopul punerii în aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați, situațiile respective, în ceea ce privește primele de asigurare și prestațiile pentru bărbați și pentru femei, trebuie să fie comparabile. În consecință, există riscul ca Articolul 5 alineatul (2) ar putea permite ca derogarea de la egalitatea de tratament între femei și bărbați să persiste pe termen nelimitat. O astfel de prevedere nu corespunde realizării obiectivului egalității de tratament între femei și bărbați. CJUE a considerat, prin urmare, că Articolul 5 alineatul (2) trebuie să fie considerat nevalid la expirarea unui termen adecvat; în acest caz, de la 21 decembrie 2012.

4.3. Orientarea sexuală

CEDO, cauza Schalk și Kopf c. Austriei ***(nr. 30141/04), 24 iunie 2010***

În 2002, reclamantii, un cuplu de același sex, a cerut autorităților competente permisiunea de a se căsători. În conformitate cu legislația internă, la acel moment, o căsătorie putea fi încheiată numai între persoane de sex opus și cererea reclamantilor a fost, prin urmare, respinsă. La 1 ianuarie 2010, Legea privind parteneriatul înregistrat a intrat în vigoare în Austria, având drept scop oferirea cuplurilor de același sex, un mecanism formal pentru a recunoaște acest tip de relații și de a le da efect juridic. CEDO, mai întâi, a examinat dacă dreptul de a se căsători acordat „bărbaților și femeilor”, în conformitate cu Articolul 12 din Convenție, ar putea fi aplicat în situația reclamantilor. Deși, doar șase din Statele Membre ale Consiliului Europei au permis căsătoriile de același sex, CEDO a remarcat că prevederea din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care asigură dreptul la căsătorie, nu include o trimitere la bărbați și femei, astfel permițând concluzia că dreptul la căsătorie nu trebuie, în toate circumstanțele, fi limitat la căsătoria între două persoane de sex opus. Prin urmare, nu poate fi concluzionat că Articolul 12 nu se aplică la plângerea reclamantilor. În același timp, Carta lăasă spre reglementare decizia de a permite sau nu căsătoriile de același sex legislației naționale a Statelor Membre. CEDO a subliniat că autoritățile naționale sunt cel mai bine plasate să evalueze și să răspundă la nevoile societății în acest domeniu, având în vedere că instituția căsătoriei are conotații sociale și culturale profunde, care diferă în mare măsură de la o societate la alta. În concluzie, Articolul 12 din Convenție nu obligă Statul pârât să acorde cuplurilor de același sex accesul la căsătorie și, prin urmare, nu a existat o încălcare a acestei dispoziții.

Cu toate acestea, având în vedere evoluția rapidă a atitudinilor sociale în Europa față de cuplurile de același sex din ultimii zece ani, ar fi fost artificial pentru CEDO să mențină punctul de vedere că aceste cupluri nu se pot bucura de „viață de familie”, protejată în temeiul Articolului 8 din Convenție. Prin urmare, CEDO a concluzionat, pentru prima dată, că relația dintre reclamantii, un cuplu de același sex care trăiește într-un parteneriat stabil, intră în noțiunea de „viață de familie”, la fel ca și relația dintre un cuplu de sex diferit, în situație comparabilă. Având în vedere concluzia în baza Articolul 12, Curtea nu a putut împărtăși opinia reclamantilor că o obligație de a acorda cuplurilor de același sex dreptul la căsătorie ar putea fi derivat din Articolul 14 din Convenție coroborat cu Articolul 8. O altă întrebare ce a rămas a fi examinată a fost dacă statul ar fi putut oferi solicitanților mijloace alternative de recunoaștere legală a parteneriatului lor mai devreme decât a făcut-o de fapt. În pofida tendinței actuale de recunoaștere a parteneriatelor de același sex, acest domeniu ar trebui să fie considerat drept unul în evoluție fără un consens stabilit, în care Statele se bucură de o marjă de apreciere privind momentul introducerii modificărilor legislative. Legislația austriacă a reflectat această evoluție, iar legiuitorul nu poate fi criticat pentru că nu a adoptat Legea parteneriatului înregistrat înainte de 2010. În cele din urmă, faptul că Legea privind parteneriatul înregistrat a păstrat unele diferențe substanțiale față de căsătorie corespunde în mare măsură tendinței din alte State Membre care adoptă legislație similară. Mai mult decât atât, deoarece reclamantii nu au pretins că au fost direct afectați de restricțiile cu privire la drepturile părintești, CEDO nu a trebuit să examineze fiecare dintre aceste diferențe în detaliu, deoarece aceste aspecte nu se referă la aspectele legate de acest caz. Prin urmare, Curtea a hotărât că nu a existat o încălcare a drepturilor reclamantilor în baza prevederilor Convenției.

CEDO, P.V. c. Spaniei
(nr. 35159/09), 30 noiembrie 2010

Reclamantul, un transsexual bărbat-spre-femeie, a fost anterior căsătorit și are un băiat. În timpul procesului de divorț, custodia copilului a fost acordată mamei, dar răspunderea părintească trebuia să fie exercitată de către ambii părinți în comun, pe când aranjamentele contractuale au fost acordate tatălui. Doi ani mai târziu, fosta soție a reclamantului a solicitat ca tatăl să fie lipsit de responsabilitate părintească și să-i fie suspendate aranjamentele contractuale, deoarece acesta era supus unui tratament de schimbare de sex. CEDO a constatat că, în deciziile lor, instanțele naționale au luat în considerare instabilitatea emoțională a reclamantului, atestată de un raport de expertiză psihologică, precum și riscul unei traume psihice asupra copilului, care avea șase ani la momentul începerii procedurii interne. Deciziile instanței nu l-au privat de drepturile părintești sau de contact cu copilul, așa cum a solicitat mama, în schimb au efectuat noi aranjamente contractuale, într-o manieră treptată și care poate fi revăzută, în conformitate cu recomandările din raportul de expertiză. Raționamentul instanței a sugerat că transsexualitatea reclamantului nu a fost un factor determinant în luarea deciziei de modificare a regimului contractual inițial, dar că interesul copilului a prevalat, ceea ce a condus instanțele judecătorești să aleagă un aranjament mai restrictiv, care ar permite copilului să se obișnuiască treptat cu schimbare de sex al tatălui său. Prin urmare, Curtea a ajuns la concluzia că nu a existat o încălcare a prevederilor Convenției.

4.5. Vârsta

CJUE, Ingeniørforeningen i Danmark împotriva Regiunii Syddanmark
Cazul C-499/08, 12 octombrie 2010 (Marea Cameră)

Această interpelare din partea instanțelor daneze se referea la reglementarea din Danemarca care prevede plata unei indemnizații, echivalentul unui salariu pe o lună, două sau trei luni, în cazul disponibilizării lucrătorilor care s-au aflat o perioadă îndelungată (12, 15 sau 18 ani) fără întrerupere în serviciul aceluiași angajator. Cu toate acestea, o astfel de indemnizație de concediere nu se acordă angajaților care au deja dreptul să primească o pensie pentru limită de vârstă, pe care o primesc de la vârsta de 50 de ani. După ce a lucrat în serviciul regiunii pentru 27 de ani, d-nul Andersen a fost concediat, iar tribunalul a confirmat că acesta are dreptul să primească indemnizația. Serviciul regional a refuzat să plătească această compensație în baza faptului că având 63 de ani, el a ajuns la vârsta de pensionare și a devenit eligibil pentru sistemul de pensii. Instanța daneză a adresat întrebarea dacă acest regim este exclus prin interzicerea discriminării directe sau indirecte pe motive de vârstă cuprinsă în Directiva 2000/78/CE a Consiliului care stabilește cadrul general pentru tratamentul egal la ocuparea forței de muncă și angajare.

Ca răspuns la întrebările adresate de instanțele daneze, CJUE a susținut că Directiva 2000/78/CE exclude legislația națională care lipsește un lucrător eligibil pentru pensia pentru limită de vârstă de indemnizația de concediere, în cazul în care această persoană a aderat la schema de pensionare înainte de a împlini 50 de ani. Curtea a observat că această situație face mai dificilă continuarea exercitării dreptului la muncă de către angajații care pot primi pensie pentru limită de vârstă, întrucât aceștia nu sunt sprijiniți financiar prin acordarea indemnizației de concediere în perioada de căutare a unui nou loc de muncă. CJUE a observat că, prin urmare, măsura interzice efectiv primirea indemnizației unei categorii întregi de lucrători. De asemenea, este posibil ca lucrătorii să fie impuși să accepte o pensie care ar fi mai mică decât cea pe care ar primi-o dacă ar continua să lucreze mai mulți ani. Acest aspect a prejudiciat interesele legitime

ale lucrătorilor, iar diferența de tratament între această categorie și cele care nu sunt eligibile pentru a solicita o pensie pentru limită de vârstă a fost nejustificată.

4.7. Cetățenia sau originea națională

CEDO, Fawsie împotriva Greciei și Saidoun împotriva Greciei
(nr. 40080/07 și nr. 40083/07), 28 octombrie 2010

Reclamantii, de naționalitate siriană și libaneză, au fost oficial recunoscuți drept refugiați politici începând cu 1990 și au căpătat reședință legală în Grecia. Autoritatea competentă a respins cererile lor pentru a primi indemnizația acordată mamelor cu mulți copii, pe motiv că acestea nu au naționalitate greacă sau naționalitatea unuia dintre Statele Membre ale Uniunii Europene și nu sunt refugiați de origine greacă. Curtea nu a pus în discuție dorința legiuitorului elen de a aborda problema demografică din țară. Cu toate acestea, Curtea a reamintit că doar niște considerente foarte puternice ar putea justifica o diferență de tratament bazată exclusiv pe naționalitate. Curtea nu a fost de acord cu criteriul ales care se bazează, în principal, pe naționalitate sau pe originea greacă, mai ales că acesta nu a fost aplicat în mod uniform, la momentul respectiv, în legislația în vigoare și în jurisprudență. În plus, în conformitate cu Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților, la care Grecia este parte, statele trebuie să acorde refugiaților care stau legal pe teritoriul lor același tratament, în ceea ce privește ajutorul și asistența publică, ca și propriilor cetățeni. Prin urmare, refuzul autorităților de a acorda reclamanților indemnizația pentru familiile cu mulți copii nu a fost justificat în mod rezonabil.

CJUE, Marie Landtová împotriva Česká správa sociálního zabezpečení
Cazul C-399/09, 22 iunie 2011

Marie Landtová, de naționalitate cehă, a lucrat pe teritoriul fostei Republici Federative Cehe și Slovace din 1964 până la 31 decembrie 1992. După dizolvarea Cehoslovaciei, Marie Landtová a lucrat pe teritoriul Republicii Slovace, iar apoi s-a transferat pentru a lucra în Republica Cehă. Instituția slovacă de securitate socială i-a acordat doamnei Marie Landtová o pensie parțială. Pensia a fost calculată în conformitate cu Acordul de Securitate Socială dintre Republica Cehă și Republica Slovacă, conform căruia valoarea perioadei de asigurare care acoperă perioada de până la 31 decembrie 1992 este calculată conform normelor de securitate socială slovace, deoarece sediul angajatorului se afla pe teritoriul Republicii Slovace, o prevedere în vigoare stipulată de punctul 6 din Anexa III(A) a Regulamentului 1408/71. Dna Landtová a contestat cuantumul pensiei pentru limită de vârstă, considerând că autoritatea de securitate socială cehă nu a luat în considerare toate perioadele de asigurare. Când acest caz a ajuns la Curtea Administrativă Supremă, aceasta din urmă a vrut să stabilească dacă dispozițiile de la punctul 6 din Anexa III(A) la Regulamentul 1408/71, coroborat cu articolul 7 alineatul (2) litera (c), exclud norma națională, care prevede plata unui supliment la pensia pentru limită de vârstă în cazul în care suma acestui beneficiu, acordat în conformitate cu Acordul de securitate socială, este mai mică decât cea care ar fi fost primită în cazul în care pensia ar fi fost calculată în conformitate cu normele legale ale Republicii Cehe. Instanța de referință, de asemenea, a adresat întrebarea dacă hotărârea Curții Constituționale, care a permis plata suplimentului persoanelor fizice de naționalitate cehă care au reședința pe teritoriul Republicii Cehe, constituie o discriminare interzisă în temeiul Articolului 12 din TCE și prevederile coroborate ale Articolului 3 alineatul (1) și Articolul 10 din Regulamentul 1408/71.

CJUE a susținut că punctul 6 din Anexa III (A) trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei jurisprudențe naționale privind acordarea unei prestații suplimentare, deoarece aceasta nu se ridică la suma atribuită de partea cehă pentru limită de vârstă și nici la nu ia în calcul una și

aceeași perioadă de asigurare de două ori. Aceasta a dus la eliminarea unei diferențe stabilite în mod obiectiv între prestațiile din surse diferite. O astfel de abordare a evitat „suprapunerea legislațiilor naționale aplicabile”, în conformitate cu obiectivul stabilit în al optulea considerent al Regulamentului 1408/71, și nu vine în contradicție cu criteriul de repartizare a competențelor stabilite în Acordul de securitate socială din Anexa III(A). Cu toate acestea CJUE, de asemenea, a decis că hotărârea Curții Constituționale, care permite plata suplimentului doar pentru cetățenii cehi care locuiesc în Republica Cehă, implică elemente ale discriminării directe și indirecte pe criterii de naționalitate, ca urmare a testului de reședință, împotriva celor care au făcut uz de libertatea de circulație. În consecință, prezenta hotărâre contravine vădit prevederilor Articolului 3 alineatul (1) din Regulamentul 1408/71. În ceea ce privește consecințele practice ale hotărârii sale, CJUE a menționat o dată în plus că legislația UE nu contravine măsurilor de a restabili egalitatea de tratament prin reducerea avantajelor pentru persoanele care s-au bucurat anterior de acestea, cu condiția că principiile generale ale dreptului UE sunt respectate. Cu toate acestea, înainte de adoptarea unor astfel de măsuri, în legislația UE nu a existat nici o prevedere care ar fi impus ca o categorie de persoane care beneficia deja de retribuție socială suplimentară, cum a fost în cazul doamnei Landtová, să fie lipsită de această retribuție.

4.8. Religia sau convingerile

***CEDO, Savez crkava "Riječ života" și alții c. Croației*
*(nr. 7798/08), 09 decembrie 2010***

Bisericile reformiste înregistrate ca comunități religioase în conformitate cu legislația croată au încercat să încheie un acord cu Guvernul pentru a reglementa relațiile lor cu statul. Acest acord le-ar fi permis să ofere educație religioasă în școlile și grădinițele publice și să oficializeze căsătoriile religioase recunoscute de Stat. Autoritățile i-au informat pe reclamânți că ei nu îndeplinesc criteriile cumulative prevăzute pentru încheierea unui astfel de acord, în special, că ele nu au fost prezente pe teritoriul croat din 1941 și nu au numărul necesar de 6.000 de adepți. Curtea a declarat că, deși Convenția nu impune obligația de a recunoaște efectele căsătoriei religioase ca fiind egale cu efectele căsătoriei civile, sau de a permite educația religioasă în școlile și grădinițele publice, odată ce un Stat a depășit obligațiile garantate de Convenție și a recunoscut astfel de drepturi suplimentare pentru comunitățile religioase, el nu poate, în aplicarea unor astfel de drepturi, să ia măsuri discriminatorii în sensul Articolului 14 din Convenție. În cazul reclamantilor, autoritățile au refuzat să încheie un acord pe motiv că comunitatea religioasă reformistă nu a întrunit criteriile cumulative, și anume cel istoric sau numeric, stabilite de legislația croată. Cu toate acestea, Guvernul a încheiat astfel de acorduri cu alte comunități religioase care, de asemenea, nu întruneau criteriul numeric, pentru că autoritățile au stabilit că aceste biserici au întrunit un criteriu alternativ de a fi „comunități religioase istorice ale cercului cultural european”. Guvernul nu a oferit explicații de ce biserica reformistă nu se califică conform acestui criteriu. În consecință, CEDO a ajuns la concluzia că criteriile stabilite în dreptul intern nu au fost aplicate în mod egal pentru toate comunitățile religioase.

În examinarea cauzei în baza Protocolul 12 la Convenție, Curtea a observat că, având în vedere marja de apreciere a statului de a decide dacă să încheie sau nu un acord cu o comunitate religioasă, plângerea reclamantilor în acest sens, nu se referă la „drepturile

acordate acestora în conformitate cu legislația națională". Cu toate acestea, plângerea se încadra în categoria a treia specificată de Raportul explicativ la Protocolul nr. 12, deoarece aceasta se referea la o presupusă discriminare „din partea unei autorități publice, în exercitarea puterii discreționare”. Având în vedere constatarea unei încălcări a Articolului 14 din Convenție, coroborat cu Articolul 9, cu toate acestea, Curtea a constatat că nu este necesar de a examina separat aceeași plângere în temeiul Protocolului nr. 12.

CEDO, *Milanović c. Serbiei*
(nr. 44614/07), 14 decembrie 2010

Reclamantul, un membru de vază a comunității religioase Hare Krishna din Serbia, a fost înjunghiat de mai multe ori în apropierea apartamentului unde locuia. El a raportat atacul la poliție și a spus că îi suspectează pe membrii unei grupări de extremă-dreapta. Poliția a interogat martori și câțiva potențiali suspecti, dar nu au putut identifica persoana / persoanele care au comis atacul și nici nu a reușit să obțină mai multă informație cu privire la gruparea extremistă din care aceștia făceau parte. În unul dintre rapoartele sale polițiștii s-au referit la convingerile religioase ale reclamantului și la „aspectul destul de ciudat” al acestuia. Într-un alt raport a fost menționat că reclamantul a făcut publice incidentele, „subliniind” afilierea lui religioasă, menționând că posibilitatea cauzării leziunilor corporale de către însuși reclamantul nu poate fi exclusă. CEDO a subliniat că, la fel ca și în cazurile de rele tratamente pe motive rasiale, autoritățile Statului au obligația suplimentară de a lua toate măsurile rezonabile pentru a demasca orice motive religioase, în investigarea atacurilor violente asupra persoanei, pentru a stabili dacă ura sau prejudecățile religioase au jucat un rol în circumstanțele cauzei, chiar și atunci când relele tratamente au fost provocate de persoane fizice. În cazul reclamantului, persoanele suspectate de organizarea atacului făceau parte din una sau mai multe organizații de extremă-dreapta, guvernate de ideologie extremistă, iar faptul că autoritățile statului au permis tergiversarea anchetei, fără a lua măsuri adecvate cu scopul de a identifica și a da în justiție persoanele vinovate, este inacceptabil. Mai mult decât atât, din comportamentul poliției și rapoartele acestora era evident că aceștia au avut îndoieli serioase legate de convingerile religioase ale reclamantului și de veridicitatea afirmațiilor sale. Prin urmare, chiar dacă autoritățile au cercetat mai multe piste sugerate de către reclamant cu privire la motivația religioasă a agresorilor, aceste măsuri au constituit o anchetă *pro forma*.

CEDO, *O'Donoghue și alții c. Regatului Unit*
(nr. 34848/07), 14 decembrie 2010

Începând cu anul 2005, persoanele supuse controlului imigrației care se căsătoresc în altă biserică, decât Biserica Anglicană, trebuie să solicite Secretarului de Stat un certificat de aprobare, pentru care trebuiau să achite o taxă în valoare de GBP 295. Al doilea reclamant, un cetățean nigerian, care a cerut azil în Marea Britanie, a vrut să se căsătorească, dar nu în Biserica Anglicană, deoarece atât el, cât și logodnica sa (primul reclamant) erau romano-catolici și, mai mult decât atât, nu există Biserică Anglicană în Irlanda de Nord. Reclamantii au depus o cerere pentru obținerea certificatului de aprobare și au solicitat scutirea de taxă pe motiv de stare financiară precară, însă cererea lor a fost respinsă. În cele din urmă, în iulie 2008, ei au primit certificatul de aprobare, după ce au reușit să adune suma de bani cu ajutorul unor prieteni. Curtea a constatat că schema mai sus menționată este una discriminatorie pe motive religioase. Reclamantul se afla în situație comparabilă cu persoanele care doresc să se căsătorească în biserica anglicană. În timp ce aceste persoane pot încheia o căsătorie religioasă fără impedimente, reclamantii nu au putut (din motive religioase și din motiv că

locuiau în Irlanda de Nord) să încheie căsătoria. În consecință, ei au primit acordul pentru a se căsători doar după obținerea certificatului de aprobare și după achitarea unei taxe destul de mari. Curtea a constatat tratamentul diferențiat aplicat reclamantilor fără o justificare obiectivă și rezonabilă.

4.10. Originea socială, nașterea și averea

CJUE, Zoi Chatzi împotriva Ypourgos Oikonomikon Cazul C-149/10, 16 septembrie 2010

Întrebarea preliminară adresată de instanțele elene se referă la Directiva 96/34/CE a Consiliului referitor la acordul-cadru privind concediul pentru creșterea copilului și Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Referința a fost efectuată în timpul examinării litigiului dintre doamna Chatzi, mamă a gemeni, și angajatorul său Ipourgos Ikonomikon (Ministerul Finanțelor al Greciei). După nașterea gemenilor, doamna Chatzi a primit un concediu remunerat pentru îngrijirea copilului, pe o durată de nouă luni, însă la solicitarea unui al doilea concediu remunerat pentru îngrijirea copilului aceasta a primit refuz. Instanța de trimitere a solicitat CJUE să se pronunțe dacă acordarea unui singur concediu de îngrijire a copilului constituie o discriminare bazată pe faptul nașterii, contrar prevederilor Articolului 21 din Cartă. În cazul unui răspuns negativ la întrebarea precedentă, instanța a întrebat dacă termenul „naștere” din Articolul 2 alineatul (1) din Directivă trebuie să fie interpretat cu sensul că două nașteri succesive creează un dublu drept al părinților lucrători la acordarea unui concediu pentru creșterea copilului. Dacă nu, CJUE a fost rugată să se pronunțe dacă concediul respectiv este acordat pentru o naștere, indiferent de numărul copiilor aduși pe lume la această naștere, fără a încălca drepturile prevăzute în Cartă.

Curtea a răspuns că drepturile din Acordul-cadru sunt acordate părinților în calitatea lor de lucrători, pentru a facilita concilierea responsabilităților profesionale și familiale. Nici Acordul-cadru și nici Carta nu determină recunoașterea în favoarea copilului a unui drept individual la obținerea de către părinții lui a unui concediu pentru creșterea copilului. Prin urmare, nu a existat nici o discriminare bazată pe faptul nașterii prin acordarea doar a unei perioade de concediu pentru creșterea gemenilor. CJUE a mai susținut că Acordul-cadru nu poate fi interpretat în sensul că nașterea de gemeni dă dreptul la un număr de concedii pentru îngrijirea copilului egal cu numărul de copii născuți. Curtea a menționat că Acordul-cadru stabilește cerințele minime și că fiecare Stat Membru a UE poate efectua ajustările necesare pentru a permite un concediu de îngrijire a copilului cu o durată mai mare de trei luni. Cu toate acestea, Curtea a constatat că reglementările naționale ale Statelor Membre a UE trebuie să țină cont de principiul egalității de tratament la adoptarea măsurilor de aplicare a prevederilor Acordului-cadru și să asigure părinților de gemeni un tratament care să țină cont în mod corespunzător de necesitățile lor speciale.

4.12. Alt statut

CEDO, Kiyutin împotriva Rusiei (nr. 2700/10), 10 martie 2011

Reclamantul, de naționalitate uzbekă, a sosit în Rusia în anul 2003 și s-a căsătorit cu o femeie de naționalitate rusă, cu care are o fată. Cu toate acestea, el a primit refuzul la solicitarea obținerii dreptului de reședință, pe motiv că este HIV pozitiv. Curtea, în examinarea unor cauze anterioare, a recunoscut că handicapul fizic și alte deficiențe de sănătate intră în sfera de aplicare a Articolului 14 din Convenție și că abordarea este în conformitate cu punctele de

vedere exprimate de către comunitatea internațională. În consecință, un tratament diferențiat în baza stării de sănătate, inclusiv infecția cu HIV, sunt incluse în termenul „alt statut” în Articolului 14, coroborat cu Articolul 8 din Convenție. Reclamantul se afla în situație comparabilă cu alți cetățeni străini care solicită dreptul la reședință permanentă în Rusia pe baza căsătoriei, însă a primit un tratament diferențiat din cauza statutului său de HIV-pozitiv. Marja de apreciere a statului în acest domeniu a fost îngustă, deoarece persoanele infectate cu virusul HIV reprezintă un grup deosebit de vulnerabil, care a suferit discriminări considerabile în trecut și nu a existat un consens la nivel european cu privire la acordarea dreptului la reședință acestor persoane. În timp ce acceptă că măsura contestată a urmărit scopul legitim de a proteja sănătatea publică, experți în domeniul sănătății și organisme internaționale sunt de acord că restricțiile de călătorie impuse persoanelor HIV-pozitive nu pot fi justificate prin referire la probleme de sănătate publică. Deși astfel de restricții ar putea fi eficiente împotriva bolilor foarte contagioase, cu o perioadă de incubație scurtă, cum ar fi holera sau febra galbenă, simpla prezență a unei persoane infectate cu HIV pe teritoriul țării nu reprezintă, în sine, o amenințare pentru sănătatea publică. Virusul HIV nu se transmite la întâmplare, ci mai degrabă printr-un comportament specific, iar metodele de transmitere sunt aceleași, indiferent de durata de ședere în țară a persoanei sau de naționalitatea acesteia. Mai mult decât atât, printre restricțiile de călătorie impuse turiștilor sau persoanelor care efectuează vizite de scurtă durată, nu se enumeră virusul HIV, și nu există motiv de a presupune că aceste persoane sunt mai predispuse unui comportament nesigur în comparație cu imigranții deja stabiliți. În plus, în timp ce diferență de tratament între persoanele stabilite pe termen lung, purtători ai virusului HIV, și persoanele care efectuează vizite de scurtă durată ar putea fi justificată în mod obiectiv de riscul că aceștia ar putea constitui o povară excesivă pentru sistemul de sănătate finanțat din fonduri publice, acest argument nu poate fi aplicat cazurilor din Rusia, deoarece cetățenii de alte naționalități nu au dreptul la asistență medicală gratuită, cu excepția tratamentului de urgență. Un motiv de îngrijorare pentru Curte l-a constituit natura generală și arbitrară a măsurilor aplicate. Dispozițiile privind deportarea cetățenilor străini purtători ai virusului HIV nu lăasă loc pentru o evaluare individualizată, bazată pe faptele fiecărui caz în parte. În cauza dată, autoritățile ruse au refuzat eliberarea permisului de ședere bazându-se doar pe prevederile statutare, fără a lua în considerare starea de sănătate sau legăturile de rudenie ale reclamantului în Rusia. În baza acestor considerente, Curtea a constatat că reclamantul a fost victimă a discriminării pe motiv de stare de sănătate.

5.2. Repartizarea sarcinii probei

CJUE, *Patrick Kelly împotriva National University of Ireland (University College, Dublin)* *Cazul C-104/10, 21 iulie 2011*****

Domnul Kelly a adresat o cerere universității University College Dublin (UCD) solicitând să fie admis la un curs de formare profesională, însă candidatura sa nu a fost acceptată. Domnul Kelly a considerat că cererea sa nu a fost admisă din motiv de discriminare pe criterii de sex și a cerut divulgarea copiilor formularelor de înscriere ale celorlalți candidați; UCD a prezentat versiunile redactate ale formularelor. Instanța irlandeză a făcut o referire la Directiva 97/80/CE a Consiliului privind sarcina probei în cazurile de discriminare pe motive de sex; Directiva 76/207/CEE a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește angajarea, pregătirea profesională și promovarea, precum și la condițiile de muncă („Directiva privind egalitatea de tratament”) și Directiva 2002/73/CE de modificare a Directivei 76/207/CEE a Consiliului. Instanța irlandeză a adresat Curții următoarele întrebări (i) dacă domnul Kelly avea dreptul de a avea acces la informația privind calificările celorlalți candidați pentru a stabili un caz *prima facie* conform dispozițiilor prevăzute în

Directivele 76/207/CEE, 97/80/CE și 2002/73/CE și (ii) în cazul în care un astfel de drept poate fi afectat de aplicarea normelor [Uniunii] sau a normelor naționale în materie de confidențialitate.

CJUE a susținut că nici Directiva 97/80/CE a Consiliului și nici Directiva privind egalitatea de tratament nu prevăd dreptul unui candidat la o formare profesională de a avea acces la informații în ceea ce privește calificările celorlalți candidați, nici atunci când acest candidat consideră că a fost victima unei discriminări și că orice divulgare ar fi supusă normelor UE privind confidențialitatea datelor cu caracter personal. Cu toate acestea, este de competența instanței naționale să decidă dacă obiectivul Directivei 97/80/CE a Consiliului cere o divulgare a unor astfel de fapte în cazuri individuale.

5.3. Rolul datelor statistice și de altă natură

CJUE, *Waltraud Brachner împotriva Pensionsversicherungsanstalt* **Cazul C-123/10, 20 octombrie 2011**

Instanța austriacă s-a adresat Curții cu privire la discriminarea în domeniul pensiilor prin prisma Articolului 4 alineatul (1) a Directivei 79/7/CEE a Consiliului privind aplicarea tratată a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în domeniul securității sociale. Acest sistem a fost bazat pe aplicarea unei majorări unice special concepute pentru a menține puterea de cumpărare a pensiei în Austria. Majorarea se aloca numai dacă venitul persoanei depășea un nivel minim stabilit. Cu toate acestea, alocația suplimentară nu este atribuită în cazul în care pensionarul locuiește cu soțul / soția, iar venitul lor comun depășește baremul minim stabilit. Interpelarea a fost înaintată în cadrul examinării litigiului dintre doamna Brachner, care nu are dreptul la alocația compensatorie, întrucât pensia soțului său adăugată la propriile venituri, ajunge la un quantum care îl depășește pe cel prevăzut de baremul alocației menționate, și Oficiul de Asigurare a Pensiilor din Austria.

CJUE a ajuns la concluzia că sistemul de acordare a pensiilor, invocat de reclamantă, nu conține elemente de discriminare, deoarece este aplicat în conformitate cu principiul egalității, indiferent de sexul persoanei. Cu toate acestea, ținând cont de datele statistice prezentate instanței de referință, procentajul femeilor care primeau o pensie minimă este mai mare (57% femei, în comparație 25% bărbați), deoarece sistemul de pensionare din Austria este unul bazat pe cotizare, iar femeile ies la pensie după limita de vârstă mai devreme decât bărbații. Din aceleași date reiese că 82 % dintre femeile care primesc o pensie minimă nu beneficiază de alocația compensatorie, în temeiul regulii globalizării veniturilor, pe când acest lucru nu este valabil decât pentru 58 % dintre bărbații care primesc o astfel de pensie minimă. Prin urmare, instanța de trimitere este justificată să considere că un procent în mod considerabil mai ridicat de femei pensionate decât de bărbați pensionați este susceptibil să fi suferit un dezavantaj din cauza excluderii pensiilor minime de la majorarea excepțională prevăzută de sistemul de ajustare, iar acest sistem este susceptibil unei discriminări indirecte împotriva femeilor.

Lista cauzelor

Jurisprudența Curții Europene de Justiție

- *Association belge des Consommateurs Test-Achats ASBL și alții împotriva Conseil des ministres*
Cazul C-236/09 din 1 martie 2011 (Marea Cameră) Dita Danosa împotriva LKB Lizing SIA
- *Cazul C-232/09, 11 noiembrie 2010 Gerhard Fuchs și Köhler Petru împotriva Land Hessen*
- *Cauze conexate C-159/10 și C-160/10, 21 iulie 2011 Gisela Rosenblatt împotriva Oellerking Gebäudereinigungsges GmbH*
- *Cazul C-45/09, 12 octombrie 2010 (Marea Cameră) Ingeniørforeningen i Danmark împotriva Regiunii Syddanmark*
- *Cazul C-499/08, 12 octombrie 2010 (Marea Cameră) Jürgen Römer împotriva Freie și Hansestadt Hamburg*
- *Cazul C-147/08, 10 iunie 2011 (Marea Cameră) Marc Michel Josemans împotriva Burgemeester van Maastricht*
- *Cazul C-137/09, 16 decembrie 2010 Marie Landtová împotriva Česká správa sociálního zabezpečení*
- *Cazul C-399/09, 22 iunie 2011 Patrick Kelly împotriva National University of Ireland (University College, Dublin)*
- *Cazul C-104/10, 21 iulie 2011 Pedro Manuel Roca Álvarez împotriva Sesa Start España ETT SA*
- *Cazul C-104/09, 30 septembrie 2010 Pensionsversicherungsanstalt împotriva Christine Kleist*
- *Cazul C 356/09, 18 noiembrie 2010 Reinhard Prigge și alții împotriva Deutsche Lufthansa AG*
- *Cazul C-447/09, 13 septembrie 2011 (Marea Cameră) Rijksdienst voor Pensioenen împotriva Elisabeth Brouwer*
- *Cazul C-577/08, 29 iulie 2010 Vasil Ivanov Georgiev împotriva Tehniceski universitet - Sofia, filiala din Plovdiv*
- *Cauze conexate C-250/09 și C-268/09, 18 noiembrie 2010 Waltraud Brachner împotriva Pensionsversicherungsanstalt*
- *Cazul C-123/10, 20 octombrie 2011 Zoi Chatzi împotriva Ypourgos Oikonomikon*
- *Cazul C-149/10, 16 septembrie 2010* **Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor**

Omului

- *Andrle c. Republica Cehă (nr. 6268/07), 17 februarie 2011*
- *Bah c. Regatului Unit (nr. 56328/07), 27 septembrie 2011*
- *Fawsie împotriva Greciei (nr. 40080/07), 28 octombrie 2010*
- *Graziani-Weiss c. Austriei (nr. 31950/06), 18 octombrie 2011*
- *Kiyutin împotriva Rusiei (nr. 2700/10), 10 martie 2011*
- *Laduna c. Slovaciei (nr. 31827/02), 13 decembrie 2011*
- *Milanović c. Serbiei (nr. 44614/07), 14 decembrie 2010*
- *O'Donoghue și alții c. Regatului Unit (nr. 34848/07), 14 decembrie 2010*
- *Pononyovi c. Bulgariei (nr. 5335/05), 21 iunie 2011*
- *P.V. c. Spaniei (nr. 35159/09), 30 noiembrie 2010*
- *Saidoun împotriva Greciei (nr. 40083/07) 28 octombrie 2010*
- *Savez crkava "Riječ života" și alții c. Croației (nr. 7798/08), 09 decembrie 2010*
- *Schalk și Kopf c. Austriei (nr. 30141/06), 24 iunie 2010*

- *Şerife Yiğit c. Turciei [GC] (nr. 3976/05), 02 noiembrie 2010*
- *Stummer contra Austriei [GC] (nr. 37452/02), 07 iulie 2011*
- *Valkov și alții c. Bulgariei (nr. 2033/04 și altele), 25 octombrie 2011*